

Förändrade föreställningar om folkbibliotek?

En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier från 1970 till och med 2009

Af Åse Hedemark

Abstract

I föreliggande artikel redovisas samt diskuteras de resultat som min avhandling från 2009 Det föreställda folkbiblioteket. En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970–2006 visar på. I avhandlingen studeras ett antal debatter om folkbibliotek och fokus ligger på att identifiera vilka föreställningar om folkbibliotek som framkommer i de offentliga samtal som äger rum i media. Utifrån ett diskursanalytiskt angreppssätt analyseras vilka som är de mest framträdande debattörerna i olika biblioteksdebatter och också vilka intressen som ligger bakom den argumentation om folkbibliotek som förs fram i media under perioden 1970–2006. Syftet med denna artikel är således att redovisa studien, diskutera vilka föreställningar om folkbibliotek som dominerar den massmediala framställningen samt vilka eventuella konsekvenser det kan få. Jag analyserar i denna artikel också en relativt ny biblioteksdebatt från 2009 och sätter denna i relation till debatterna under de tidigare decennierna.

Resultaten visar att den offentliga bilden av folkbibliotek är viktig för de föreställningar om bibliotek som formas i samhället. Analysen visar också att de huvudsakliga aktörerna som kan identifieras i debatten är författare, biblioteksföreträdare och användare.

Åse Hedemark, fil.dr. Biblioteks- och informationsvetenskap, Universitetslektor, Inst för ABM, Uppsala Universitet. Ase.hedemark@abm.uu.se

Författarna tar upp det största utrymmet i debatterna och utgör den position som har mest inflytande. De talar utifrån en så kallad boklig diskurs och det är den diskursens beskrivningar och bestämningar av folkbiblioteket som blir dominerande. Ytterligare två diskurser – den informationsförmedlande och allaktivitetsdiskursen förekommer i debatterna, men i mindre utsträckning än den bokliga. Resultatet av analysen visar både på skillnader och på likheter mellan diskurser från olika decennier. Den senaste debatten från 2009 skiljer sig dock från de tidigare, i så måtto att det lyfts fram delvis andra aspekter av bibliotekens verksamhet, än vad som är kännetecknande för föregående debatter. I debatten från 2009 förekommer bibliotekarier relativt ofta som uttalare, vilket kan utgöra förklaringen till varför bibliotekets roll som mötesplats lyfts fram i högre utsträckning än tidigare.

Inledning

Folkbibliotekens roll och uppdrag är ett ständigt återkommande diskussionsämne inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet. Ett tema som ofta förekommer i diskussionerna är att folkbiblioteken har svårt att hitta sin identitet i dagens föränderliga samhälle. I ett flertal nordiska antologier diskuteras detta ämne och utmärkande är att informations- och kommunikationsteknik ofta betraktas som en aspekt som kanske utgör den största utmaningen för folkbiblioteken (se exempelvis Audunson & Windfeld Lund, 2001; Emerek, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen, 2006; Johannsen & Kajberg,

2005). Det finns också forskare som hävdar att biblioteken allt mer kommit att präglas av ett instrumentellt och ekonomiskt tänkande, vilket inneburit en marknadsanpassning av verksamheten (se exempelvis Buschman, 2003; Vestheim, 1999). Utifrån den forskning som genomförts och de biblioteksdebatter som äger rum på det inomvetenskapliga fältet är således ovanstående föreställningar vanligt förekommande – men hur ser egentligen andra aktörer på bibliotekens roll och betydelse? Denna fråga utgör den centrala utgångspunkten för denna artikel som baseras på min avhandling från 2009 *Det föreställda folkbiblioteket. En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. Jag kommer i artikeln att diskutera resultaten från min avhandling i vilken jag analyserat offentliga samtal och debatter om folkbibliotek. I artikeln analyseras ytterligare en debatt från 2009 vars resultat jag diskuterar i relation till de resultat som framkommit i avhandlingen. En ökad kunskap om hur biblioteket diskuteras på den offentliga arenan som media utgör en del av, kan bidra till viktiga insikter om vilka föreställningar som dominerar och vilka aktörer som har det huvudsakliga inflytandet över konstruktionen av den offentliga bilden av bibliotek. Eftersom biblioteken är beroende av samhällspolitiskt stöd för att överleva är denna offentliga bild av stor betydelse för institutionens fortsatta legitimitet.

Tidigare forskning

Den tidigare forskningen om folkbibliotek har framförallt fokuserat på åren då institutionen etablerades, det vill säga årtiondena runt 1900 (se exempelvis Audunson, 1996; Hansson, 1998; Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen, 2006a; Skouvig, 2004; Torstensson 1996). Forskning har bland annat visat att det finns direkta paralleller mellan de nordamerikanska public-library idéerna och folkbiblioteken i Sverige (se exempelvis Torstensson, 1996). Folkbiblioteksutvecklingen kan också sättas i samband med det folkbildningsprojekt som initierades och organiserades på flera håll i det svenska samhället i början på 1900-talet, inte minst inom nykterhets- och arbetarrörelsen (Gustavsson, 1991). Folkbiblioteksverksamheten växte starkt under decennierna kring mitten av 1900-talet och den kom så småningom att samlas under kommunalt styre. Tidigare forskning har också identifierat biblioteket som en representant för det *moderna* där ideal som upplysning, ordning och neutralitet varit centrala. Dessa ideal avspeglar

des exempelvis i institutionens uppdrag att bilda och upplysa folket vilket i förlängningen skulle säkra utvecklingen mot ett demokratiskt samhälle (Black, 2003; Hansson, 1998; Skouvig, 2004; Vestheim, 1997 och 1999). Samtidigt menar flera forskare att samhället har förändrats och att biblioteken numera är en del av det *senmoderna* samhället, vilket exempelvis yttrar sig genom att biblioteken numera blivit mer marknadsanpassade och kundorienterade (Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen, 2006a, 2006b och 2007; Vestheim, 1997 och 1999).

Den tidigare folkbiblioteksforskningen uppvisar såväl metodologisk som teoretisk bredd och institutionen har analyserats utifrån flera olika perspektiv. Det finns exempel på ideologikritiska (se exempelvis Hansson, 1998), diskursanalytiska textstudier (se exempelvis Hedemark, Hedman & Sundin, 2005; Skouvig, 2004) men det finns också kvalitativ forskning som utgått från intervjuer som empiriskt material (se exempelvis Zetterlund, 2004). Även kvantitativt inriktade studier har företagits (se exempelvis Aabø, 2005). Om bilden av folkbibliotek i populärkultur stått i fokus i många studier (se exempelvis Rydbeck, 2003; Walker & Lawson, 1993), har dock nyhetsmedia och kulturdebatter i mindre utsträckning undersökts.

Teoretiska och epistemologiska utgångspunkter

Jag har i avhandlingen framförallt tagit utgångspunkt i teorier som betraktar språket som representation, det vill säga språket ses som centralt för vår tillgång till och förståelse av verkligheten. I analysen har jag använt diskursteori och begreppet diskurs kan kortfattat beskrivas som ett sätt att referera till eller skapa kunskap om utsnitt av världen. Diskurser är system som möjliggör att vissa utsagor och praktiker, genom att de kopplas till specifika materialiteter eller institutioner, framstår som mer lämpliga än andra.

Det är framförallt Michel Foucaults diskursanalytiska ansats som använts i undersökningen. Den innebär att det är relationer mellan olika utsagor som studeras. Den analysstrategi som nyttjats i studien utgår från fyra aspekter – *objektet*, *subjektpositioner*, *strukturer* samt *begrepp* (Foucault, 1964/2002, s. 38 ff.; se även Hansson, 1998, s. 17 f.; Skouvig, 2004, s. 21–23; Åkerström Andersen, 2003, s. 10–12). Dessa aspekter har dels varit behjälpliga i den empiriska urvalsprocessen och dels fungerat som redskap i det

konkreta analysarbetet. Objektet i studien är folkbibliotek, det vill säga alla utsagor som studerats har handlat om detta objekt. När folkbiblioteket definieras och beskrivs etableras det samtidigt vissa auktoritativa positioner som styr vad som kan sägas i debatten. Det är utifrån dessa så kallade subjektpositioner som olika individer tar plats i utsagorna. Det finns också olika roller som subjekt kan inta i förhållande till dessa subjektpositioner. De kan dels förekomma som uttalar i debatten och de kan dels finnas med som omtalade. Jag hänvisar i analysen till de här rollerna som subjekt- respektive objektroll. Mellan dessa roller uppstår också en maktrelation som har undersökts. Utsagor tar alltid plats i en särskild tid, i ett särskilt rum och i en särskild materialitet. De utsagor som studerats i denna analys binds samman genom att de utgörs av debattinlägg i media och härstammar från en tidsmässigt sammanhängande period. Vissa begrepp har bildat utgångspunkten för analysen. Dessa är bibliotekens *verksamhet* samt bibliotekens *roll*. Det förstnämnda betecknar det som sägs om det konkreta, praktiska biblioteksarbetet och det sistnämnda speglar synen på bibliotekens funktion och betydelse i ett större samhällsligt perspektiv.

Källmaterial

Det empiriska materialet utgörs av TV, radio och dagspress från 1970-talet fram till och med 2006. Källorna har nationell spridning och består av program från Sveriges Televisions public service kanaler SVT 1 och SVT 2 samt Sveriges Radios public service kanaler P1, P2 och P3. Tidningsmaterialet har hämtats från de två största morgontidningarna *Svenska dagbladet* och *Dagens nyheter* och de två största kvällstidningarna *Aftonbladet* och *Expressen*. Källorna är också av debatt- eller informationskaraktär medan mera underhållningsinriktat material valts bort. Ett antal debatter från de aktuella årtiondena kunde urskiljas i materialet och av dessa har framförallt två mer omfattande debatter – en från 1983 och en från 1992 – djupstuderats i analysen. Materialet från 1970-talet och 2000-talet ger ett mer splittrat intryck och har därför analyserats på ett mer översiktligt sätt. Att de djupanalyserade debatterna infaller med ca 10 års mellanrum är ett medvetet val, då ett sådant upplägg innebär att det har varit möjligt att analysera diskurserna över tid. När avhandlingens empiri samlades in använde jag mig främst av Statens ljud- och bildarkiv, som är ett nationellt arkiv för inspelat ljud och rörliga bilder. Tidningsmateria-

let har samlats in med hjälp av fulltextdatabaser som Presstext och Mediearkivet. De äldre tidningsartiklarna har jag hittat på mikrofilm på Uppsala universitetsbibliotek samt i Sigtunastiftelsens klipparkiv, som har en av Sveriges största samlingar av dagstidningsurklipp.

Från aktivism till individualism–debatterna från 1970- och 1980-talen

Analysen visar att synen på bibliotekens verksamhet breddas under 1970-talet. Ett tecken på det är de försöksverksamheter som startas på ett antal bibliotek i slutet på 1960-talet. Dessa innebär bland annat att man prövar att köpa in böcker på efterfrågan samt startar arbetsplatsbibliotek (*Försök med bibliotek*, SOU 1972:61). Det finns flera aktörer som i media argumenterar för att bibliotekens verksamhet bör förändras. En sådan aktör är biblioteksförbundet BiS (Bibliotek i Samhälle) som förefaller vara en aktiv debattör under 1970-talet. Förbundet vilar på socialistisk grund och de stödjer i flera aktioner bland annat FNL-rörelsen.¹ Detta ger upphov till flera massmediala diskussioner då BiS sympatier med denna rörelse uppfattas som provocerande av andra aktörer. Kulturnämndsledamoten Michaela Reuterswärd ifrågasätter starkt bibliotekens politiska engagemang och menar att det kan komma att leda till ett snedvridet bokurval. Hon skriver:

”Framförallt tycks det vara bibliotekens egen utåtriktade programverksamhet som på sina håll tenderar att förvandla biblioteken till allaktivitetshus och politiska propagandacentraler.” (Reuterswärd, 1970, *Svenska Dagbladet* 3 april).

I citatet förefaller Reuterswärd anknyta till en idé om att det är bokförmedling och läsfrämjande aktiviteter som är bibliotekens viktigaste uppgift. Reuterswärd uttalande är ett exempel på en argumentation för bibliotekens verksamhet som kan associeras till en *boklig diskurs*. I denna sätts bibliotekens uppdrag i samband med förmedling av tryckt kvalitetslitteratur och folkbildning. Diskursen är visserligen närvarande i debatten, men den är inte framträdande, då debatten i stort domineras av utsagor som har en annan karaktär. Till skillnad från ovanstående uttalande finns utsagor av exempelvis BiS där man betonar att:

”Därför anser BIS att biblioteken bör spela en mer aktiv roll än hittills i utvecklingen mot ett demo-

kratiskt samhälle och om möjligt fungera som en motvikt till den kommersiella apparat som dominerar vårt samhälle.” (Oscarsson et al., 1970, *Svenska Dagbladet* 19 april).

Denna utsaga kan ses som ett exempel på den förändring och nytänkande som också kan sättas i samband med begreppet verksamhet under debatten på 1970-talet. I flera artiklar hävdas att biblioteken bör satsa på att driva en bred verksamhet såsom exempelvis uppsökande service, politiska debatter och utställningar. Eftersom begreppet verksamhet ”laddas” med en annan innebörd i denna argumentation, än den vi tidigare sett prov på i Reuterswårds uttalande, menar jag att det i 1970-talets debatt också finns en alternativ diskurs som kontrasterar emot den bokliga diskursen. Denna alternativa diskurs har jag valt att kalla för *allaktivitetsdiskursen* då den rymmer argument som påtalar att bibliotekens verksamhet bör breddas och inkludera aktiviteter som tidigare inte ingått i bibliotekens service.

Biblioteksdebatten under 1970-talet kan också relateras till den kulturpolitiska och samhällsliga diskussionen i övrigt. I boken *Debattens vågor. Om politisk-ideologiska frågor i efterkrigstidens svenska kulturdebatt* (1999) skriver Anders Frenander att det i media generellt sett finns en tydlig vänsterorientering på 1970-talet. Denna ser vi prov på i biblioteksdebatterna genom BiS utsagor där de bland annat understryker att biblioteken bör engagera sig för att medvetandegörande användare om samhällets ekonomiska villkor, makt och ägandeförhållanden (se exempelvis Oscarsson et al., 1970). Forskare som Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen samt Alistair Black identifierar 1970-talet som en progressiv och radikal period då flera yngre bibliotekarier börjar ifrågasätta det traditionella upplysningsideal som länge dominerat folkbibliotekens verksamhet (Black, 2003; Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen, 2006b). I debatten kan en delvis likartad utveckling noteras, bland annat genom BiS uttalanden.

Hur ser då kulturdebatten under senare delen av 1970-talet ut? 1974 antas i Sverige nya kulturpolitiska mål och dessa kommer sedan att prägla kulturpolitiken ända fram till 1996 då nya riktlinjer tas. I stället för vänstervärderingar präglas nästa decennium – 1980-talet – av nyliberala värderingar. Detta ideologiska skifte brukar refereras till som ”högervägen” och den nyliberala ideologin blir hegemonisk

inte bara i kulturdebatten utan även i den allmänna offentliga debatten (Boréus, 1994, s. 11). Biblioteksverksamheten går i viss utsträckning tillbaka under 1980-talet. Utlånings- och besöksiffror går ned och flera filialbibliotek avvecklas till och med (Nilsson, 2003, s. 172–173).

År 1983 inleds en debatt som jag har valt att kalla för ”Debatten om bibliotekarier”. Bakgrunden till debatten är att författaren och kulturchefen på *Aftonbladet* – Peter Curman – intervjuar Författarförbundets² dåvarande ordförande – Lars Ardelius. Den senare uttrycker sig mycket kritiskt mot de förändringar han anser att biblioteken och bibliotekarieprofessionen genomgått. I intervjun som publiceras i *Aftonbladet* säger Ardelius:

”Det är ju skrämmande att möta dessa nya bleka ekonomer som idag kallar sig bibliotekarier. Liksom på bokförlagen håller några slags teknologiska ingenjörstrupper på att ta över.” (Curman & Ardelius, 1983, *Aftonbladet* 6 mars).

Ardelius riktar således kritik mot nyexaminerade bibliotekarier som han menar har blivit alltför fokuserade på ny teknik istället för att tillägna sig kunskaper om god skönlitteratur. Ganska snart utkristalliserar sig debatten till att handla om att författare, och också många bibliotekarier, förespråkar ett bibliotek med huvudsakligt uppdrag på att förmedla skönlitteratur av viss kvalitet och där bibliotekariens kompetens bör bestå av kunskaper om denna genre. Denna argumentation om bibliotekens verksamhet ställs sedan mot ett antal uttalanden där ett mindre antal biblioteksföreträdare talar för att biblioteken bör syssla med att förmedla information. En stark förespråkare för den sistnämnda synen på bibliotek är Bernhard Nyström som vid den här tiden arbetar som lektor vid Bibliotekshögskolan i Borås. Han skriver i en utsaga att:

”Människor, reaktionärt fixerade vid BOKEN – i den traditionella formen, papper med tryck mellan två pärmar – dominerar fortfarande biblioteksdebatten. Jag hävdar inte att pappersboken i alla situationer är underlägsen, men i många sammanhang är den det, både som informationsförmedlare och som upplevelsekälla. I allt fler sammanhang trängs den undan av andra medier. Det är ju ingenting att i princip vare sig glädjas åt eller sörja över. Det enda intressanta är att vi främjar de medier som är

bäst på att förmedla just det vi önskar överfört.” (Nyström, 1983, *Aftonbladet* 6 april).

Nyström hävdar således att oavsett medieformat så är det viktigt att biblioteken satsar på att förmedla information, med andra ord utesluter därmed Nyström inte att även tryckta böcker kan vara en viktig del i bibliotekens utbud, men han vänder sig emot den ensidiga uppfattningen att biblioteken bara ska ägna sig åt bokförmedling. Sammanfattningsvis är det tydligt att debatten ger uttryck för en tudelning i synen på bibliotekariers kompetens och bibliotekens verksamhet. Å ena sidan finns en föreställning om att biblioteken och bibliotekarierna ska förmedla och ha kunskap om tryckt skönlitteratur av god kvalitet. Å andra sidan förekommer en informations- och teknikpräglad syn på bibliotekens verksamhet och bibliotekariers kompetens. Dessa två föreställningar påverkar argumenteringen i så hög utsträckning att det är rimligt att påstå att debatten ger uttryck för två olika diskurser – en dominerande boklig diskurs som kontrasterar mot en *informationsförmedlande diskurs*. Den förstnämnda diskursen är bekant från 1970-talets debatt då den stod i ett antagonistiskt förhållande till allaktivitetsdiskursen. Denna lyser dock med sin frånvaro under 1980-talets debatt. En förklaring till det kan vara den tillbakagång för vänsterinriktade idéer som kan skönjas i den allmänna kulturdebatten (Frenander, 2005, s. 175).

Debatten om bibliotekarierna visar också att det är författarna som har tolkningsföreträde, dvs. det förefaller som om de innehar den dominerande subjektpositionen i debatten. Jag väljer att kalla denna position för författare även om de personer som ingår i den också kan beskrivas som skribenter, journalister, litteraturkritiker och intellektuella. De består av en grupp tongivande, offentliga författare, inte sällan män som är aktiva medlemmar i Författarförbundet. Biblioteksföreträdare har en mer undanskymd roll i debatten. Förutom Nyström som argumenterar emot författarna tar också det fåtalet bibliotekarierna uttryck, vanligtvis parti med författarna. Bibliotekarierna förekommer dock som omtalade i ganska stor utsträckning. Av författarna beskrivs bibliotekarierna inte sällan som ”bleka ekonomer” (Curman & Ardelius, 1983) eller ”kartoteksupptagna” (Curman & Ardelius, 1983). Det är relativt hårda omdömen som riktas mot de bibliotekarierna som försöker förändra bibliotekariernas roll, dvs. de som företräder den informationsförmedlande diskursen. Exempelvis

menar författarna att dessa är ”osäkra och ängsliga” (Franzén, 1983) och att bibliotekariefloeken fnittrar generat och att de, som Jan Myrdal skriver i en artikel i *Svenska Dagbladet*, är ”andligt underklassiga” (Myrdal, 1983). Vid en närmare granskning förefaller också dessa omdömen kunna associeras till kvinnor – män förknippas vanligtvis inte med egenskaper som osäkerhet, ängslighet och de beskrivs sällan som generat fnittrande. Debatten kan således sägas ha inslag av genusaspekter där det faktum att bibliotekarieprofessionen är dominerad av kvinnor också påverkar hur yrkesrollen definieras och omtalas. När bibliotekarierna inte uppfyller den förväntade rollen av att vara tämligen passiva bokförmedlare eller när bibliotekarierna vill bryta med den traditionella rollen såsom den informationsförmedlande diskursen söker göra, beskrivs professionen på ett negativt sätt av företrädare för den bokliga diskursen.

Debatterandet under resterande delen av 1980-talet är inte lika omfattande som under tidigare decennier. Under 1980-talet märks att nyliberala idéer slår igenom och i samhällsdebatten visar det sig bland annat genom en ökad efterfrågan på privatiseringar av den offentliga sektorn (Boréus, 1994, s. 307). Detta avspeglas också i biblioteksdebatterna då flera uppkommer som en konsekvens av just krav på nedskärningar och privatiseringar av biblioteksverksamheten. Ett exempel på en sådan debatt kommer att diskuteras i nästa kapitel.

Från ekonomisk kris till livslångt lärande – 1990- och 2000-talen

Den 30 mars 1992 uppkommer en debatt som får ett enormt genomslag i media vid den här tiden. Den inleds av Författarförbundet som drar igång en nationell rörelse mot biblioteksnedläggningar och av den anledningen har jag valt att kalla debatten för ”Rädda biblioteken-debatten”. Den bakomliggande orsaken till denna rörelse är den dåvarande borgerliga regeringens planer att bland annat avgiftsbelägga boklån samt lägga ner ett antal biblioteksfilialer i samband med den ekonomiska krisen som drabbade Sverige i början på 1990-talet.

Debatten domineras helt av författarna vilket således också innebär att den bokliga diskursen framträder på ett påtagligt sätt i utsagorna. Fokus i debatten ligger dock inte på bibliotekariernas kompetens. Det är istället möjligt att se samma personer som kritiserade

bibliotekarier i förra debatten 1983, nu prisa bibliotekens verksamhet och bibliotekariers kompetens. Detta kan sannolikt bero på att det i denna debatt är viktigt att framstå som enade i argumentationen mot politiker vilka utgör de främsta debattmotståndarna till författarna. De sistnämnda lyfter gärna fram olika argument för bibliotekens betydelse och det knyts ofta an till bibliotekens folkbildande och kulturbevarande roll, vilket är i linje med den bokliga diskursen. I utsagor som lyfter fram information och ”det nya kunskapssamhället” märks även den informationsförmedlande diskursen. Diskursen har under Rädde biblioteken- debatten också vissa pedagogiska inslag, vilket blir tydligt då bibliotekens roll för utbildning betonas. Tidigare forskning (se exempelvis Jonsson, 2003) har också visat att biblioteken under den här tiden ofta kopplas samman med en pedagogisk diskurs. Den informationsförmedlande diskursen under denna debatt uppvisar i vissa fall marknadsekonomiska argument, där den underliggande idén i flera av utsagorna är att biblioteken bör skötas som en affärsverksamhet där användare bör betraktas som kunder med rätt att få den litteratur de efterfrågar. Detta kan förklaras av att politiker träder fram som uttalande i debatten och de talar inte sällan utifrån den informationsförmedlande diskursen. Danmark framhålls gärna som ett gott exempel på framgångsrik biblioteksverksamhet. Så här uttrycker sig den moderata riksdagsledamoten Birgitta Wistrand:

”Andra menar att det mer handlar om en bristande kundanpassning och lyfter fram Danmark som ett efterföljansvärt exempel. Där har man t.ex. slutat tala om låntagare utan samarbetar med kunder och försöker anpassa sin inköspolitik efter deras önskemål.” (Wistrand, 1992, *Svenska Dagbladet* 7 maj).

Både inom den bokliga diskursen och inom den informationsförmedlande diskursen framhålls att biblioteken har ett viktigt demokratiskt uppdrag. Granskas utsagorna närmare så visar det sig dock att detta demokratiska uppdrag definieras på olika sätt inom diskurserna. Inom den informationsförmedlande diskursen menar politikerna att användarna ska välja inköp och litteratur på bibliotek. Användarens valfrihet och möjlighet att påverka inköspolitik ses som ett villkor för demokrati. Att denne ska få välja själv tas som ett argument för inflytande och medbestämmande, dvs. demokrati.

Inom den bokliga diskursen menar författarna att bibliotekarierna i högre utsträckning ska välja litteratur, helst då kvalitativ skönlitteratur. Det bokurval som biblioteket gör betraktas istället som en garanti för att demokrati garanteras till så många grupper av användare som möjligt. Bibliotekens demokratiska bidrag innebär således inom denna diskurs att förmedla en viss typ av urval som i sig leder till att medborgare bildas och bidrar till det demokratiska samhället.

Kanske inte helt överraskande omtalas politiker i negativa ordalag av författare. Politiker påstås bland annat uppvisa ”kulturförakt” och ”ohöjd cynism” (Andersson, 1992). De framställs också som oförmögna att förstå bibliotekens stora värde för samhället och för människor. Biblioteket omtalas istället genom poetiska omskrivningar som exempelvis ”rum av ljus” (Ahlmark, 1992a) och ”en levande kropp” (Curman, 1992). Så här beskriver författaren Per Ahlmark biblioteket:

”Det är just kulturarvet som biblioteken bevarar. Deras böcker lyfter fram tankar, drömmar, öden och erfarenheter från förfluten tid, det utgör det nationella minnet. Utan bibliotek lever vi rotlösa; då förstår vi heller inte vår egen tid.” (Ahlmark, 1992b, *Expressen* 25 april).

Det är således tydligt att författare talar utifrån en annan utgångspunkt än politiker. På samma sätt som i Debatten om bibliotekarier framhåller författarna att biblioteket är en kulturbevarande institution som i första hand bör syssla med att förmedla kvalitativ skönlitteratur. Att hitta olika legitimeringsargument för biblioteken förefaller vara viktigt i Rädde biblioteken-debatten. Ett sätt att legitimera bibliotekens verksamhet är att lyfta fram användare, gärna så kallade eftersatta grupper. I särskilt stor utsträckning lyfter man fram behövande grupper som barn och ungdomar. Ett skräckscenario som målas upp i utsagorna är att ungdomar utan bibliotek inte bara kommer att förbli obildade, de riskerar också att gå vilse i tillvaron och börja ”hänga på stan” eller i tunnelbanan. Så här uttrycker sig författaren Peter Curman i ett TV-inslag:

”Jag tror att det är fruktlöst att spela ut det ena behovet mot det andra. De kulturella behoven är oerhört viktiga för vår identitet, för vår självkänsla, vårt sätt att hävda oss.

Tycker du att det är bättre att ungdomarna t.ex. träffas i tunnelbanenedgången än på biblioteket?” (Curman, 1992).

Och i en ledare i Expressen hävdas att:

”[...] eftersom biblioteket - en av de få icke-kommersiella lokalerna i köpcentret har goda möjligheter att dra till sig kringströvande ungdomar och påminna dem om andra värden än de materialistiska.” (Ledare, 1992, *Expressen* 5 april).

Denna argumentering påminner om de diskussioner som fördes i början av seklet. När folkbiblioteken skulle etableras i början av 1900-talet var ett av argumenten att om det fanns bibliotek skulle kroppsarbete och ungdomar hållas borta från fylleri och annat otyg (se exempelvis Torstensson, 1996, s. 40 och sid. 112). I utsagor i denna debatt framhålls framförallt risken att ungdomar kommer att hemfalla åt kommersiella krafter, dvs. dessa har i någon mening ersatt fylleriet som legitimeringsargument.

Rädda biblioteken-debatten klingar så småningom av under senhösten 1992. Vad händer under resterande delen av 1990-talet och 2000-talen? För bibliotekens del tas ett viktigt kulturpolitiskt beslut 1996 – nämligen en svensk bibliotekslag. I och med den åläggs varje kommun en skyldighet att erbjuda ett folkbibliotek samt att utlånen ska vara kostnadsfria. Under 1990-talet expanderar utbildningsväsendet i Sverige, vilket innebär att biblioteken tar på sig en allt större pedagogisk roll och uppgift gentemot olika grupper av studerande som i allt högre grad vänder sig till folkbiblioteken för att få service. Under 2000-talet börjar folkbibliotekens roll i det senmoderna samhället att diskuteras inom såväl professionen som det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet. Detta märks också i en serie TV-inslag från 2003 där ett antal representanter får uttala sig om hur de ser på framtidens bibliotek. I citatet nedan förekommer både den bokliga och den informationsförmedlande diskursen. Även de olika subjektpositionerna kan kännas igen från tidigare decenniers debatter.

”Christina Stenberg (företrädare för Svensk Biblioteksförning) – Det kommer att vara väldigt viktiga centra där mycket händer. Man kommer att ha ännu mer alltså av informationen via sina egna datorer hemifrån.

Conny Ång (bibliotekschef) – Det första är viktigt, det är att det är ett stort torg, ett agoratorg du kommer in i, där du möts av den nya tekniken. Framförallt naturligtvis nätet – Internet.

Ernst Brunner (författare) – Datorns intrång i biblioteksverksamheten har liknat ett parasit som mer och mer tar över bibliotekens ursprungliga metoder och uppgifter.” (Kulturnyheter, 2003, 17 mars).

Utsagan ger onekligen intryck av att författarna är kritiska till datorers införande i biblioteksverksamheten, samtidigt som biblioteksföreträdare är positivt inställda. Detta påminner starkt om de olika gruppernas inställning i föregående decenniers debatter. Generellt sett ger de olika debatterna under 2000-talet ett splittrat intryck genom att vissa diskurser upplöses och andra förstärks. En aspekt som framträder allt tydligare under 2000-talets debatter är betoningen på den ”lärande användaren”. Bibliotekens uppdrag att fungera som en läranderesurs i samhället framhålls gärna som legitimeringsargument för bibliotekens fortsatta existens. Den informationsförmedlande diskursen kommer också att alltmer dominera diskussionen under 2006, som är det sista året som studerats i avhandlingen.

En avslutande diskussion

Debatter om folkbibliotek blossar med jämna mellanrum upp i media. Sedan arbetet med avhandlingen avslutats har ett antal större och mindre debatter förekommit – inte minst under hösten 2009 då Malmö stadsbibliotek stod i fokus för massmediala diskussioner. Dessa hade sin upprinnelse i det förändringsarbete som Malmö stadsbibliotek initierade genom projektet ”The Darling Library”. Detta innebar kortfattat att böcker gallrades ut för att i sin tur ge plats åt upplevelser exempelvis genom att författare bjöds in för att prata på biblioteket. Initiativet gav upphov till en debatt som under hösten 2009 framförallt tog plats i *Sydsvenskan*. Utan att djupare analyserat debatten så tycks den i jämförelse uppvisa flera gemensamma drag och likartade subjektpositioneringar med biblioteksdebatterna på 1980- och 90-talet. Exempelvis formulerade lokala författare ett upprop där de protesterar mot Malmö stadsbiblioteks utgallring av böcker. I detta skriver de bland annat att:

”Det är följaktligen inte Tank³ som lyssnar, utan Malmös befolkning som ska lyssna på henne. Låntagarna måste lära sig att boken är passé och

upplevelsen det nya. Tiden kräver att böcker försvinner ut och vi författare kommer in. Men vill vi författare in på ett bibliotek där eftertanke, läsande och bildning på ett förklenande sätt ställs mot upplevelser och information? Biblioteket är en av samhällets viktigaste institutioner för läsandet, för den förändring av människan som ordet kan innebära.” (Andersson et al., 2009, *Sydsvenskan* 19 augusti).

Författarna är, såsom uttalandet visar, starkt kritiska till den nya verksamhetsinriktningen – i synnerhet utgallringen av tryckta böcker. Citatet visar en tydlig koppling mellan bibliotek, läsning, böcker och bildning på ett sätt som starkt påminner om den argumentation som präglar den bokliga diskursen från debatterna på 1980- och 90-talet. Men till skillnad från debatterna från tidigare decennier märks i diskussionen om Malmö stadsbibliotek att bibliotekarierna står för en hel del debattinlägg. De svarar med en kraft som inte förekommit i de tidigare debatter jag analyserat. Den 23 augusti 2009 replikerar sextiotvå bibliotekarierna i en artikel där de framhåller att ett bibliotek är så mycket mer än bara litteratur och läsning. Så här skriver de:

”Att det traditionella folkbiblioteket håller på att försvinna betyder inte att de traditionella biblioteksvärdena gör det. Att vi gallrar böcker som inte lånats ut på tio år betyder inte att vi inte bryr oss om litteratur eller inte vill arbeta läsfrämjande. Vi tror inte heller att biblioteket genom att satsa på att skapa mötesplatser för litteratur och debatt, för barn och unga, för lärande och medskapande omvandlar biblioteket till en kommersialiserad upplevelsepark. Biblioteket är större än så. Biblioteket är inte antingen en plats för eftertanke, läsande och bildning eller en plats för upplevelser och information. Det är både och.” (Upprop, 2009, *Sydsvenskan* 23 augusti).

Citatet ger uttryck för bibliotekens betydelse som mötesplats. Uttalandet rymmer också en syn på biblioteket som en plats där det finns utrymme både för böcker och för information, vilket tyder på att bibliotekarierna vill undvika den polarisering som kommer till uttryck i många biblioteksdebatter – nämligen att tryckt material ställs emot digitala informationsbärare. Både den bokliga och den informationsförmedlande diskursen baseras på ett slags binärt präglad retorik där de olika medieformaten framställs som oförenliga. Det problematiska med att biblioteksde-

batter ofta kommer att spegla denna konflikt mellan tryckta böcker och digitalt material är att många andra sidor och aspekter av bibliotekens verksamhet aldrig kommer att diskuteras. I biblioteksdebatterna från tidigare decennier kan konstateras att bibliotekets roll som mötesplats, bibliotekens betydelse för integration samt biblioteket som en plats för upplevelser sällan diskuteras. Detta kan bero på att så få biblioteksföreträdare tog plats i debatterna då ovan nämnda aspekter diskuteras i relativt stor utsträckning inom biblioteksvärlden. Av den anledningen är det intressant att studera debatten om Malmö Stadsbibliotek från 2009 eftersom biblioteksföreträdare förekommer i debatten och i citatet ovan är det också tydligt att de lyfter fram en mer mångfacetterad bild av bibliotekens verksamhet, än vad som brukar förekomma i tidigare biblioteksdebatter.

Sammanfattningsvis visar resultatet att det fortfarande är bilden av biblioteket som en kulturbevarande institution som är tydligast i media. Detta kan delvis förklaras av att den förmedlas och konstrueras av författare vilka är aktörer som har tolkningsföreträde och tillträde till medias kultursidor. Att bibliotek i första hand associeras till tryckta böcker och kulturförmedling är i överensstämmelse med andra forskningsresultat. En amerikansk kvantitativ studie som genomfördes av OCLC⁴ 2010 – *Perceptions of Libraries and Information Resources* – visar att trots att olika användargrupper nyttjar bibliotekens resurser på skilda sätt, existerar bland allmänheten en dominerande föreställning om att bibliotek i första hand utgörs av böcker och bokförmedling (de Rosa, 2010, s. 38). Det finns också studier som konstaterat att bibliotekarierna ofta förknippas med specifika egenskaper som inte sällan framhålls i media (Nilsen & McKechnie, 2002; Seale, 2008). Karaktärsdrag som hjälpsamma, ordningsamma, passiva och blyga sätts av användare i samband med professionen. Seale anser att det finns en koppling mellan allmänhetens uppfattningar om yrket och de föreställningar om bibliotekarierna som förmedlas i media.

I vilken utsträckning media och de debatter som förekommer där, påverkar människors uppfattningar kan diskuteras. Medier betraktas ofta som ett slags offentliga rum som sprider olika föreställningar, tolkningar och förklaringar. Många forskare definierar media som den viktigaste källan till representationer av fenomen och menar att dessa är väldigt viktiga för opinionsbildningen i ett samhälle (Engström, 2008,

s. 40 ff.; Strömbäck, 2004, s 28 ff.). Mediers betydelse för hur attityder och föreställningar formas i ett samhälle ska dock inte överdrivas. För de allra flesta människor är medier en av flera informationskällor och ofta används flera typer av källor när en uppfattning om ett fenomen formas. Samtidigt visar många decenniernas media- och kommunikationsvetenskaplig forskning att medier fungerar som centrala förstärkare. Genom att de styr våra associationsbanor i vissa specifika riktningar utövar de på ett subtilt men ändå verksamt sätt ett betydande inflytande över opinionsbildningen i ett samhälle (Bengtsson, 2001, s. 59; Curran, 1999, s. 212).

Att det är mediebildens av folkbiblioteket som en kulturbevarande och bokfömedlande institution som dominerar, kan verka konserverande på biblioteket och dess personal och den kan i slutändan också komma att påverka användarnas syn på institutionens verksamhet. Om media i första hand förmedlar en boklig diskurs kan det exempelvis få inflytande på hur användaren agerar på bibliotek. Om institutionen i huvudsak sätts i samband med tryckta böcker kan det få konsekvenser för användarnas förväntningar och på de krav de anser sig kunna ställa på bibliotekens service och verksamhet.

Det är angeläget att biblioteksföreträdare tar större plats i debatter genom att våga ta parti i olika frågor och också tydligare lyfta fram vad biblioteken är bra på. Debatten från 2009 visar att yrkeskåren har engagemang och debattvilja. Den tydliggör också att biblioteksföreträdarens medverkan i offentliga debatter är viktig då det kan bidra till att en mer nyanserad och mindre ensidig bild av biblioteken framträder i media. Det finns en tradition inom folkbiblioteksfältet att i många frågor eftersträva neutralitet (Greenhalgh, Worpole & Landry, 1995, s. 45–46). Detta kan leda till att biblioteken i många fall inte är synliga på en nationell politisk nivå och inte heller träder fram som aktörer i media. Att av tradition vara en politiskt och intellektuellt neutral institution kan i sin tur få negativa konsekvenser. Det finns idag många aktörer och företrädare för andra institutioner och intressen som idag slåss om uppmärksamhet och ekonomiska medel genom bland annat politisk lobbying och massmedial närvaro. Här kan det finnas en risk att biblioteken blir utkonkurrerade av andra aktörer och institutioner som syns och hörs mer.

Studien visar att den offentliga och massmediala bilden av folkbibliotek påverkar de föreställningar om bibliotek som sprids och konstrueras i samhället. När biblioteket omtalas som en kulturinstitution, ett allaktivitetshus, som en informationscentral eller som en mötesplats, tar argumenten sin utgångspunkt i olika diskurser vilka syftar till att driva igenom olika viljor och intressen. Det är viktigt att öka medvetenheten om vilka diskurser som präglar folkbibliotek då det i sin tur kan påverka hur människor handlar i relation till institutionen samt även för hur de bemöts på biblioteket.

Noter

1. FNL-rörelsen bestod av frivillig-grupper i Sverige som var motståndare till USA:s krig i Vietnam. Rörelsen stödde FNL, det vill säga den så kallade Sydvietnams nationella befrielsefront (*Nationalencyklopedin*).
2. Författarförbundet eller Sveriges författarförbund som är det officiella namnet, är en facklig organisation för verksamma författare och litterära översättare. Mer information om förbundet finns i Jan Gehlins bok *Floden och virvlarna* (1993) samt på organisationens hemsida *Sveriges Författarförbund* <http://www.forfattarforbundet.se/> [2011-02-07].
3. Elsebeth Tank är chef för Malmö Stadsbibliotek och den som tagit initiativ till förändringsarbetet och projektet ”The Darling Library”.
4. OCLC är en organisation som syftar till att stödja samarbete mellan bibliotek. För mer information se <http://www.oclc.org/about/default.htm> [2011-04-03].

Referenser

- Aabø, S (2005). *The Value of Public Libraries: A Methodological Discussion and Empirical Study Applying the Contingent Valuation Method*. Oslo: Department of Media and Communication.
- Ahlmark, P (1992a). Utan bibliotek blir vi dummare. *Expressen* 31 mars 1992.
- Ahlmark, P (1992b). Regeringen, historien och bokslakten. *Expressen*, 25 april 1992.

- Andersson, G (1992) ...det är inget som hindrar er!
Aftonbladet, 7 maj 1992.
- Andersson, M et al. (2009). Biblioteksdebatten. Kunskapens äppelskrutt. *Sydsvenskan*, 19 augusti 2009.
- Audunson, R (1996). *Change Processes in Public Libraries: A Comparative Project within an Institutional Perspective*. Doktorsavhandling. Oslo: Oslo universitet.
- Audunson, R & Windfeld Lund, N (2001). *Det siviliserade informationsamfunn. Folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bengtsson, J (2001). *Mäktiga medier, mager demokrati*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Black, A (2003). False Optimism: Modernity, Class, and the Public Library in Britain in the 1960s and 1970s. *Libraries & Culture*, 38 (3), 201–213.
- Boréus, K (1994). *Högervåg. Nyliberalismen och kampen om språket i svensk debatt 1969-1989*. Stockholm: Tidens förlag.
- Buschman, JE (2003). *Dismantling the Public Sphere. Situating and Sustaining Librarianship in the Age of the New Public Philosophy*. Westport: Libraries Unlimited.
- Curman, P & Ardelius, L (1983). Upprörande med alla generade bokhandlare! *Aftonbladet*, 6 mars 1983.
- Curman, P. (1992). TV-program, *Aktuellt* 30 mars 1992.
- Curran, J (1999). En ny syn på masskommunikation. I: J. Curran, D. Morley & V. Walkerdine (red.). *Samtidskultur och kommunikation* (s. 168–233). Lund: Studentlitteratur.
- De Rosa, Cathy (2010). *Perceptions of Libraries 2010: Context and Community*. Dublin: OCLC. Hämtat 3.4.2011 från <http://www.oclc.org/reports/2010perceptions.htm>
- Emerek, L, Hvenegaard Rasmussen, C & Skot-Hansen, D (2006). *Folkebiblioteket som förvandlingsrum. Perspektiver på folkebiblioteket i kultur- og medielandskabet*. Köpenhamn: Danmarks Biblioteksforening och Danmarks Biblioteksskole.
- Engström, K (2008). *Genus & genrer – forskningsanknutna genusdiskurser i dagspress*. Doktorsavhandling. Medier och kommunikation nr 11, Inst. för kultur- och medievvetenskaper. Umeå: Umeå universitet.
- Foucault, M (1964/2002). *Vetandets arkeologi*. Lund: Arkiv.
- Franzén, L-O (1983). Rädda biblioteken! *Dagens Nyheter*, 11 april 1983.
- Frenander, A (1999). *Debattens vågor. Om politisk-ideologiska frågor i efterkrigstidens svenska kulturdebatt*. Arachne, nr 13, Inst. för idé- och lärdomshistoria. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Frenander, A (2005). *Kulturen som kulturpolitikens stora problem. Diskussionen om svensk kulturpolitik under 1900-talet*. Hedemora: Gidlunds förlag.
- Försök med bibliotek. Litteraturutredningens biblioteksstudier*. Statens offentliga utredningar, SOU 1972:61. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Gehlin, J (1993). *Floden och virvlarna. Linjer och episoder ur hundra års författarfacklig historia*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Greenhalgh, L, Worpole, K & Landry, C (1995). *Libraries in a World of Cultural Change*. London: UCL Press.
- Gustavsson, B (1991). *Bildningens väg. Tre bildningsideal i svensk arbetarrörelse 1880–1930*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Hansson, J (1998). *Om folkbibliotekens ideologiska identitet*. Licentiatavhandling vid avdelningen vid Biblioteks- och informationsvetenskap vid Göteborgs universitet. Skrifter från Valfrid 17. Borås: Valfrid.
- Hansson, J (2005). *Det lokala folkbiblioteket – förändringar under hundra år*. Mimers småskrifter. Linköping: Mimer och Skapande Vetande.

- Hedemark, Å, Hedman J & Sundin, O (2005). Speaking of Users: On User Discourses in the Field of Public Libraries. *Information Research*, 10 (2). Hämtat 4.2.2011 från <http://informationr.net/ir/10-2/paper218.html>
- Hedemark, Å (2009). *Det föreställda folkbiblioteket. En diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. Doktorsavhandling. Uppsala: Uppsala universitet.
- Jochumsen, H & Hvenegaard Rasmussen, C (2006a). *Folkebiblioteket under förändring. Modernitet, felt og diskurs*. Doktorsavhandling. Köpenhamn: Danmarks Biblioteksforening.
- Jochumsen, H & Hvenegaard Rasmussen, C (2006b). Oplysning i senmoderniteten. I: L. Emerek, C. Hvenegaard Rasmussen & D. Skot-Hansen (red.). *Folkebiblioteket som förändringsrum. Perspektiver på folkebiblioteket i kultur- og medielandskabet*. (s. 13–25). Köpenhamn: Danmarks Biblioteksforening og Danmarks Biblioteksskole.
- Jochumsen, H & Hvenegaard Rasmussen, C (2007). Problems and Possibilities: The Public Library in the Borderline between Modernity and Late Modernity. *Library Quarterly*, 77(1), 45–59.
- Johannsen, CG & Kajberg, L (2005). *New Frontiers in Public Library Research*. Lanham: Scarecrow Press.
- Jonsson, B (2003). *Medborgaren och marknaden. Pedagogisk diskurs för folkbibliotek*. Linköping Studies in Education and Psychology, nr 90. Doktorsavhandling. Linköping: Linköpings universitet.
- Kulturnyheter* (2003). TV-program, 17 mars 2003.
- Ledare (1992). Ta hand om biblioteken! *Expressen*, 5 april 1992.
- Myrdal, J (1983). Tag ifrån dem makten! *Svenska Dagbladet*, 21 april 1983.
- Nationalencyklopedien*, hämtat 7.2.2011 från <http://www.ne.se>
- Nilsen, K & McKechnie, L (2002). Behind Closed Doors: An Exploratory Study of the Perceptions of Librarians and the Hidden Intellectual Work of Collection Development in Canadian Public Libraries. *Library Quarterly*, 72 (3), 294–325.
- Nilsson, S (2003). *Kulturens nya vägar. Kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*. Malmö: Polyvalent.
- Nyström, B. (1983). Reaktionär fixering vid boken. *Aftonbladet* 6 april 1983.
- Oscarsson, K, Hallonsten, S & Lundgren, T (1970). Biblioteket i samhället – eller utanför? *Svenska Dagbladet*, 19 april 1970.
- Reuterswärd, M (1970). Skall biblioteken bli allaktivitetshus? *Svenska Dagbladet*, 3 april 1970.
- Rydbeck, K (2003). Från argsint tråkmåns till farlig sexbomb. Om bibliotekariestereotyper i modern fiktionsprosa och deras ursprung. I: K. Rydbeck (red.). *Från handskrift till XML. Informationshantering och kulturarv* (s. 107–146). Stockholm: Uppsala universitet.
- Seale, M (2008). Old Maids, Policeman, and Social Rejects: Mass Media Representations and Public Perceptions of Librarians. *Electronic Journal of Academic and Special Librarianship*, 9 (1), 1–8.
- Skouvig, L (2004). *De danske folkebiblioteker ca 1880–1920: en kulturhistorisk undersøgelse ud fra dannelse- og bevidsthedshistoriske aspekter med belysning af tilknytningsforholdet til staten og 'det offentlige'*. Doktorsavhandling från Institut for Biblioteksudvikling. Köpenhamn: Danmarks Biblioteksskole.
- Strömbäck, J (2004). *Den medialiserade demokratin. Om journalistikens ideal, verklighet och makt*. Stockholm: SNS förlag.
- Sveriges Författarförbund*, hämtat den 7.2.2011 från <http://www.forfattarforbundet.se/>
- Torstensson, M (1996). *Att analysera genombrottet för de moderna folkbiblioteksidéerna. Exemplet Sverige och några jämförelser med USA*. Licentiatavhandling vid avdelningen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Göteborgs universitet. Göteborg: Göteborgs universitet.

Upprop (2009). Här möts tradition och framtid. *Sydsvenskan*, 23 augusti 2009.

Vestheim, G (1997). *Fornuft, kultur og velferd. Ein historisk-sosiologisk studie av norsk folkebibliotekspolitikk*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Vestheim, G (1999). Ideologi og folkebibliotekpolitikk – eit demokratispørsmål. I: S. Bohman, E. Amnå & L. Johannesson (red.). *Demokratins estetikk*, SOU 1999:129 (s. 179–198).

Vestheim, G (2003). Om legitimitet i kulturinstitusjoner. I: , A. B. Amundsen, B. Rogan & M. Stang (red.). *Museer i fortid og nåtid. Essays i museums-kunnskap*, (s. 343–368). Oslo: Novus.

Walker, S & Lawson, VL (1993). The Librarian Stereotype and the Movies. *MC Journal: The Journal of Academic Librarianship*, 1(1), 16–28.

Wistrand, B (1992). Rimligt betala för bibliotekstjänster. *Svenska Dagbladet*, 7 maj 1992.

Zetterlund, A (2004). *Att utvärdera i praktiken. En retrospektiv fallstudie av tre program för lokal folkbiblioteksutveckling*. Doktorsavhandling vid Inst. för Biblioteks- och informationsvetenskap/ Bibliotekshögskolan. Valfrid. Borås: Högskolan i Borås och Göteborgs universitet.

Åkerstrøm Andersen, N (2003). *Discursive Analytical Strategies. Understanding Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann*. Bristol: The Policy Press.